

Внукова Наталія Миколаївна

доктор економічних наук, провідний науковий співробітник

НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ORCID 0000-0002-1354-4838

ОЦІНКА РИЗИКІВ ПОТЕНЦІЙНОГО ВІДМИВАННЯ КОШТІВ ВІД ЕКОЛОГІЧНИХ ПОРУШЕНЬ

Дослідження присвячено розгляду змін, які відбуваються в контролі за потенційними екологічними правопорушеннями в світовій системі фінансового моніторингу. Розглянуто сучасні напрями до запровадження ризико-орієнтованого підходу до протидії легалізації злочинних доходів, зокрема щодо довкілля та природоохоронної діяльності. Визначено пошуковий попит на теми екологічних порушень в Google з 2004 року в Україні, який є волатильним з виділенням регіональних складових. Створення Офісу зеленого переходу та Зеленої платформи в Україні дозволить знаходити найактуальніші можливості для впровадження заходів екологічної модернізації та запобігання екологічним порушенням.

Ключові слова: екологічні порушення, фінансовий моніторинг, FATF, пошукові запити, ризико-орієнтований підхід

Vnukova Nataliya

2nd PhD in Economics, Leading researcher of Scientific and Research

*Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of
Ukraine*

ORCID 0000-0002-1354-4838

ASSESSMENT OF POTENTIAL MONEY LAUNDERING RISKS FROM ENVIRONMENTAL VIOLATIONS

The study is devoted to the consideration of changes taking place in the control over potential environmental violations in the financial monitoring system. Modern directions for the introduction of a risk-based approach to countering the legalization of criminal proceeds, in particular regarding the environment and environmental protection activities, are considered. The search demand for the topics of environmental violations on Google since 2004 in Ukraine is determined, which is volatile

with the allocation of regional components. The creation of the Green Transition Office and the Green Platform in Ukraine will allow finding the most relevant opportunities for the implementation of environmental modernization measures and the prevention of environmental violations.

Keywords: environmental violations, financial monitoring, search queries, FATF, risk-based approach.

Актуальність. Перетворення, які відбуваються в екологічній сфері, зокрема, екологічному праві, актуалізують завдання із проведення додаткового аналізу. Відкритий **Міністерством економіки України** спільно з **аналітичним центром DiXi Group** **Офіс зеленого переходу [Ошибка! Источник ссылки не найден.]**, який оголосив про початок розробки **Зеленої платформи** —першого цифрового каталогу програм фінансування сталого розвитку для бізнесу, комунальних підприємств і громад **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**, потребує розгляду питань із запобігання та протидії порушенням в екологічній діяльності. Наприклад, підписання Україною 28 серпня 2025 року в ООН Угоди про відкрите море [3] є додатковим підтвердженням європейського курсу України та сприяє захисту морських екосистем, що також повинно мати запобіжники щодо екологічних правопорушень.

Воєнний стан та періоди відновлення висувають нові вимоги до прискорення трансформацій в екологічному праві і дотичних сферах.

2025 року відбулись суттєві зміни у міжнародних стандартах ФАТФ, які спрямовані на протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового ураження, де екологічні питання набули додаткового наголосу [4].

Стандарти ФАТФ вимагають від країн криміналізувати відмивання грошей, зокрема, за низку екологічних злочинів (Рекомендація ФАТФ 3), виявляти та оцінювати ризики відмивання грошей та фінансування тероризму в різних сферах злочинності та вживати заходів для зменшення цих ризиків (Рекомендація ФАТФ 1) [5].

Відповідно до Рішення Ради національної безпеки та оборони України від 23 березня 2021 року № 111/2021 передбачено внесення змін до Кримінального

кодексу України стосовно посилення відповідальності за кримінальні правопорушення проти довкілля, внесення змін до Кримінального кодексу України стосовно встановлення кримінальної відповідальності за незаконний видобуток корисних копалин місцевого значення та ін. [6].

Ризик-орієнтований підхід націлений на досягнення балансу щодо посилення вимог до осередків підвищеного ризику та зменшення витрат на контроль за суб'єктами первинного фінансового моніторингу з низьким ризиком, а також поліпшення практичної реалізації міжнародних стандартів [7].

Виклад. Останнім часом кількість наукових досліджень у сфері фінансового моніторингу стосовно екологічних порушень збільшилась. Спільне міжнародне дослідження 2025 року мало на меті уточнити юрисдикцію слідчих державних службовців зі сфери охорони навколишнього середовища у розслідуванні правопорушень, пов'язаних із відмиванням грошей стосовно екологічних злочинів. Науковцями здійснено нормативно-правовий аналіз повноважень державних службовців в індонезійській системі кримінального правосуддя. Результати дослідження демонструють, що Міністерство охорони навколишнього середовища Індонезії має юрисдикцію розслідувати правопорушення, пов'язані з відмиванням грошей, що виникають внаслідок екологічних злочинів, особливо після видання Рішення Конституційного Суду № 15/PUU-XIX/2021, яке розширило слідчі повноваження щодо відмивання грошей, уніфікувало різні галузеві нормативні акти та встановило легітимну правову базу в цій сфері для різних державних органів. Воно суттєво змінило рамки слідчих повноважень щодо правопорушень, пов'язаних із відмиванням грошей, пов'язаних із екологічними злочинами, що додатково свідчить про актуалізацію антилегалізаційних дій у сфері екології [8].

Не менш цікавим є дослідження впливу Міжнародних стандартів FATF та їх практичне впровадження на зелену кримінологію в Пакистані [9], в якому для досягнення мети дослідження використано метод якісного аналізу випадків. Дослідники відзначають, що проникні кордони, низький рівень застосування заходів належної перевірки клієнтів (між тим Пакистан 2022 року вилучений з

сірого списку FATF), слабодокументована економіка забезпечують сприятливе середовище для екологічних злочинів у поєднанні з низькою якістю законів та браком можливостей, що посилює гостроту проблеми. Загальна ефективність рекомендацій FATF проти екологічних злочинів у Пакистані вважається, що є неефективною, тому науковці зробили висновок, що для ефективної боротьби необхідна надійна структура координації та співпраці на внутрішньому та міжнародному рівнях, особливо щодо цієї країни на глобальному Півдні [9].

Італійський досвід щодо протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом [10], є важливим для формування стратегій, застосування ризико-орієнтованого підходу, в тому числі в екологічній сфері. Ризики розслідування щодо відмивання грошей, отримані в Європі і широкі, є якісним аналізом у національному масштабі країн. Дослідники запропонували кількісну методологію вимірювання ризику відмивання коштів, яка поєднує різноманітність факторів ризику (класифікованих як загрози та вразливості) [10].

Китайські дослідники для впровадження ризик-орієнтованого регуляторного підходу провели оцінку ризику відмивання грошей клієнтами та навели деякі приклади застосування [11]. Під час переходу регуляторного підходу від «заснованого на правилах» до «заснованого на ризиках» визначено, що сфера діяльності клієнта, види бізнесу та галузі, до яких належить клієнт, є основними показниками для оцінки ризику відмивання коштів для клієнта. На основі статистичного аналізу 221 типового випадку відмивання грошей проведено прикладне дослідження оцінки ризику їх відмивання клієнтами, що дозволило перевірити ефективність встановлення вагових значень показників та моделі дерева рішень. Дане емпіричне дослідження визначило вагу трьох ключових показників відмивання грошей: сфери обслуговування клієнтів, типи бізнесу та відповідні галузі [11]. Такий перелік показників тільки частково використовується в ризико-орієнтованому підході в системі фінансового моніторингу в Україні.

За законодавством України [12] критеріями ризиків у ст.7, яка присвячена застосуванню ризик-орієнтованого підходу, відзначено, що суб'єкт первинного

фінансового моніторингу зобов'язаний у своїй діяльності його застосовувати, є його клієнти, географічне розташування держави реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передачу (отримання) активів, вид товарів та послуг, що клієнт отримує від суб'єкта первинного фінансового моніторингу, спосіб надання (отримання) послуг. Ризик-орієнтований підхід має бути пропорційний характеру та масштабу діяльності суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Автором розглянути різні напрями застосування ризик-орієнтованого підходу у фінансовому моніторингу [7,13, 14].

Порушеннями в екологічній сфері є таке явище, як грінвошинг. Популяризація екологічних рухів та необхідність провадження конкуренції між виробниками за потенційних споживачів в умовах схильності останніх до екопродукції перетворюється на недобросовісне маніпулювання зеленоорієнтованістю суспільства. Дослідники аналізують зарубіжний досвід правового регулювання згаданої проблеми та наводяться певні висновки та пропозиції щодо можливої модернізації національного законодавства до сучасних міжнародних вимог [15], наведені приклади використання «зеленого відмивання» у таких сферах, як нафтопереробна, лісова, виробництва бутильованої питної води тощо.

Наприклад, злочинність, до якої належить вирубка лісів, є третьою за прибутковістю в світі. Світові зиски еко-злочинності оцінюються у 110-281 млрд USD на рік, в якій лісова злочинність генерує від 51-152 млрд USD за рік [16].

Потребує додаткового дослідження питання спорідненості грінвошингу з іншими порушеннями у сфері екології та природоохоронної діяльності.

При аналізі ризиків загроз, що включають наслідки злочину у розробленому FATF 2025 року Національному інструментарії з оцінки ризиків відмивання коштів значна увага приділена порушенням в екологічній сфері. Відзначено, що залежно від ризику та контексту країни, деякі предикатні злочини з вищими екологічними втратами можуть потребувати пріоритетності в

Національній оцінці ризиків для кращого розуміння загроз та розробки пропорційних заходів щодо зменшення цих ризиків [4].

Серед категоризації загроз окремо виділена вроджена схильність до злочинності, що базується на екологічних факторах. При встановленні вразливостей національного рівня останні загалом упорядковані відповідно до аналітичної структури, відомої як «PESTEL» (акронім), де його складовою є екологія або фактори навколишнього середовища, які категоризовані на глобальні екологічні фактори, такі як доступність води, глобальне потепління та інші проблеми, пов'язані з кліматом ; визначення впливу місцевого середовища на злочинність, такий як житло, безпека тощо; встановлення впливу екологічного законодавства тощо [4].

При розгляді дотримання зобов'язань щодо відновлення навколишнього середовища є пов'язані вразливості, фактори, що їх посилюють, серед яких виділено: стихійні лиха та дефіцит ресурсів, які можуть призвести до зростання предикатних правопорушень, таких як екологічні злочини, зокрема, незаконна вирубка лісу та торгівля відходами; слабкі або невиконувані закони та нормативні акти у сфері охорони навколишнього середовища, які можуть сприяти незаконному видобутку [4].

У Національній оцінці ризиків з протидії легалізації доходів (2022) відзначено, що у жовтні 2021 року переглянуто дефініцію «визначених категорій правопорушень» у Глосарії для уточнення типів правопорушень, які підпадають під категорію «екологічних злочинів».

Державні службовці відзначають, що кількість зелених фінансових інструментів для бізнесу та громад зростає – як завдяки міжнародній підтримці, так і через запит з боку самих підприємців [Ошибка! Источник ссылки не найден.], що має позитивно вплинути на збільшення зелених інвестицій, але паралельно можуть збільшуватися обсяги відмитих коштів від екологічних злочинів, що потребує поглибленої уваги і додаткових досліджень.

Автором виконана оцінка рівня пошукової активності в Google темою «екологічні порушення» українською мовою з 2004 року (на 05 вересня 2025

року) з використанням пошукового он-лайн ресурсу Google Trends [17], який показав, що зацікавленість темою екологічних порушень є волатильною, інтерес почав активно формуватися з березня 2020 року, її пікові складові відзначались у квітні 2022 року. За регіональним розподілом тільки 18 регіонів є статистично значимими, серед яких трійка лідерів – Полтавська, Чернівецька, Івано-Франківська області, що потребує подальшого вивчення і аналізу.

Враховуючи, що концепція зеленого переходу пов'язана не тільки із захистом довкілля при відновленні зруйнованого, але і вдосконаленням індустріального напрямку розвитку, це не може не відзначитися на формуванні запобіжників потенційного відмивання коштів від екологічних порушень.

Висновки. Розглянуті напрями збільшення вимог до системи фінансового моніторингу щодо екологічних правопорушень, зокрема, щодо їх криміналізації, показали, що питання зеленої економіки в умовах викликів воєнного стану є актуальними і знаходяться в зоні стратегічного регулювання і управління державних органів у сфері фінансового моніторингу, зокрема, НБУ.

Додатковим фактором контролю за потенційним відмиванням коштів є запровадження ризико-орієнтованого підходу. Країновий підхід засвідчив світову спрямованість на його запровадження.

Виділені внаслідок он-лайн пошуку регіони в Україні з високим рівнем пошуку теми екологічних порушень, зокрема, Полтавська область, можуть стати пілотними щодо впровадження в їх громадах програм фінансового моніторингу зеленого екологічного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіс зеленого переходу. Офіційний сайт URL: <https://gto.dixigroup.org/>
2. В Україні запускають Зелену платформу – каталог фінансових можливостей для екологічного розвитку URL: <https://rubryka.com/2025/05/21/v-ukrayini-zapuskayut-zelenu-platformu-katalog-finansovyh-mozhlyvostej-dlya-ekologichnogo-rozvytku/>

3. Україна підписала Угоду про відкрите море, яка посилить міжнародну екологічну співпрацю URL: <https://unn.ua/news/ukraina-pidpysala-uhodu-pro-vidkryte-more-yaka-posylyt-mizhnarodnu-ekolohichnu-spiyvpratsiu>
4. Money Laundering National Risk Assessment Toolkit – Annexes A-C. August 2025. 72 p. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Methodsand Trends/Money-Laundering-National-Risk-Assessment-Toolkit-Annexes.html#accordion-06b6bb40f6-item-303df6e173>
5. Money Laundering from Environmental Crime FATF REPORT July 2021. 70 p. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Money-Laundering-from-Environmental-Crime.pdf>
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації». Указ Президента України від 23 березня 2021 р. № 111/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111/2021#Text>
7. Внукова Н. М. Застосування ризик орієнтованого підходу для розвитку системи фінансового моніторингу *INFOS-2019: Збірник тез доповідей учасників Міжнародного форуму з інформаційних систем і технологій, 24-27 квіт. 2019 р., м. Харків. Х., 2019. С. 18-21.* URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/22255>
8. Daswanto, D., Manthovani, R., Ali, H., Tarson, E., & Abdurahmonov, F. Authority of the Ministry of Environment in the Investigation of Money Laundering from Environmental Crimes. *Journal of Law, Environmental and Justice*, 2025.3(2), 309-341. URL: <https://journal.iueam.org/index.php/JLEJ/article/view/134>
<https://doi.org/10.62264/jlej.v3i2.134>
9. Sultan, N., Passas, N., Mohamed, N., Hussain, D., & Sulaiman, S. The nexus of environmental crimes and money laundering/terrorist financing: effectiveness of the FATF recommendations against green criminology in developing jurisdictions. *Journal of Money Laundering Control*, 2025. 28(3), 485-503. URL: <https://doi.org/10.1108/JMLC-08-2024-0142>

10. Riccardi, M., Milani, R., & Camerini, D. Assessing money laundering risk across regions. An application in Italy. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 2019.25(1), 21-43. URL: <https://doi.org/10.1007/s10610-018-9399-9>
11. Xue, Y. W., & Zhang, Y. H. Research on money laundering risk assessment of customers–based on the empirical research of China. *Journal of money laundering control*, 2016. 19(3), 249-263. URL: <https://doi.org/10.1108/JMLC-01-2015-0004>
12. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочин шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України (зі змінами) № 361-IX (2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
13. Vnukova N. Kavun S., Kolodiziev O. et al Indicators-markers for assessment of probability of insurance companies relatedness in implementation of risk-oriented approach *Economic Studies. Economic research institute Bulgarian academy of sciences*. 2020. Volume 29. Issue 1. P. 151-174. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25096>
14. Vnukova N., Hontar D., Andriichenko Z. International preconditions for development the basics of a concept of risk-oriented system on combating money laundering and the financing of terrorism and proliferation *Modern management: economy and administration: Monograph*. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2018. P. 37–44. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/20095>.
15. Швидка, Т. І., Бабійчук, В. С., & Садонцева, Л. К. Корпоративне зелене відмивання в практиці господарської діяльності: актуальні проблеми та методи протидії. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, 2021/(2(14)), 224-232. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-2\(14\)-224-232](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-2(14)-224-232)
16. «Лісова злочинність». Протидію нелегальній вирубці лісів в Україні обговорили за участю «Інтерполу». URL: <https://bit.ly/3Ti0Fwa>
17. Як користуватися сервісом Google Trends? URL: <https://adwservice.com.ua/uk/yak-korystuvatysya-servisom-google-trends>.

REFERENCES

1. Ofis zelenoho perekhodu. Ofitsiinyi sait URL: <https://gto.dixigroup.org/> [in Ukrainian].
2. V Ukraini zapuskaiut Zelenu platformu – katalog finansovykh mozhlyvostei dlia ekolohichnoho rozvytku URL: <https://rubryka.com/2025/05/21/v-ukrayini-zapuskayut-zelenu-platformu-katalog-finansovykh-mozhlyvostej-dlya-ekologichnogo-rozvytku/> [in Ukrainian].
3. Ukraina pidpysala Uhodu pro vidkryte more, yaka posylyt mizhnarodnu ekolohichnu spivpratsiu URL: <https://unn.ua/news/ukraina-pidpysala-uhodu-pro-vidkryte-more-yaka-posylyt-mizhnarodnu-ekolohichnu-spivpratsiu/> [in Ukrainian].
4. Money Laundering National Risk Assessment Toolkit – Annexes A-C. August 2025/ 72 p. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Methodsand Trends/Money-Laundering-National-Risk-Assessment-Toolkit-Annexes.html#accordion-06b6bb40f6-item-303df6e173> [in English].
5. Money Laundering from Environmental Crime FATF REPORT July 2021 P.70. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Money-Laundering-from-Environmental-Crime.pdf> [in English].
6. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 23 bereznia 2021 roku «Pro vyklyky i zahrozy natsionalnii bezpetsi Ukrainy v ekolohichnii sferi ta pershocherhovi zakhody shchodo yikh neutralizatsii». Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 23 bereznia 2021 r. № 111/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111/2021#Text/> [in Ukrainian].
7. Vnukova N. M. Zastosuvannia ryzyk orientovanoho pidkhodu dlia rozvytku systemy finansovoho monitorynhu INFOS-2019: Zbirnyk tez dopovidei uchasykiv Mizhnarodnoho forumu z informatsiinykh system i tekhnolohii, 24-27 kvit. 2019 r., m. Kharkiv. Kh., 2019. S. 18-21. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/22255> [in Ukrainian].

8. Daswanto, D., Manthovani, R., Ali, H., Tarson, E., & Abdurahmonov, F. Authority of the Ministry of Environment in the Investigation of Money Laundering from Environmental Crimes. *Journal of Law, Environmental and Justice*, 2025.3(2), 309-341. URL: <https://journal.iueam.org/index.php/JLEJ/article/view/134> <https://doi.org/10.62264/jlej.v3i2.134> [in English].
9. Sultan, N., Passas, N., Mohamed, N., Hussain, D., & Sulaiman, S. The nexus of environmental crimes and money laundering/terrorist financing: effectiveness of the FATF recommendations against green criminology in developing jurisdictions. *Journal of Money Laundering Control*, 2025.28(3), 485-503. URL: <https://doi.org/10.1108/JMLC-08-2024-0142> [in English].
10. Riccardi, M., Milani, R., & Camerini, D. Assessing money laundering risk across regions. An application in Italy. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 2019.25(1), 21-43. <https://doi.org/10.1007/s10610-018-9399-9> [in English].
11. Xue, Y. W., & Zhang, Y. H. Research on money laundering risk assessment of customers—based on the empirical research of China. *Journal of money laundering control*, 2016. 19(3), 249-263. <https://doi.org/10.1108/JMLC-01-2015-0004> [in English].
12. Pro zapobihannia ta protydiuu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochyn shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia: Zakon Ukrainy (zi zminamy) № 361-IX (2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text/> [in Ukrainian].
13. Vnukova N. Kavun S., Kolodiziev O. et al Indicators-markers for assessment of probability of insurance companies relatedness in implementation of risk-oriented approach *Economic Studies. Economic research institute Bulgarian academy of sciences*. 2020. Volume 29. Issue 1. P. 151-174. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25096> [in English].
14. Vnukova N., Hontar D., Andriichenko Z. International preconditions for development the basics of a concept of risk-oriented system on combating money laundering and the financing of terrorism and proliferation *Modern management:*

economy and administration: Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2018. P. 37–44. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/20095> [in English].

15. Shvydka, T. I., Babiichuk, V. S., & Sadontseva, L. K. Rorporatyvne zelene vidmyvannia v praktytsi hospodarskoi diialnosti: aktualni problemy ta metody protydii. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia*, 2021/(2(14)), 224-232. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-2\(14\)-224-232/](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-2(14)-224-232/) [in Ukrainian].

16. «Lisova zlochynnist». Protydiiu nelehalnii vyrubtsi lisiv v Ukraini obhovoryly za uchastiu «Interpolu». URL: <https://bit.ly/3Ti0Fwa/> [in Ukrainian].

17. Iak korystuvatysia servisom Google Trends? URL: <https://adwservice.com.ua/uk/yak-korystuvatysya-servisom-google-trends> [in Ukrainian].